

Lietuvos meno kūrėjų asociacija

Sliekai, negatyvai, arba bebras ant ledo

2013-02-01

ŽURNALAS: LITERATŪRA IR MENAS

TEMA: Bendrakultūriniai tekstai

AUTORIUS: Gytis Norvilas

DATA: 2013-02

Sliekai, negatyvai, arba bebras ant ledo

Gytis Norvilas

Per LR „Kultūros savaitę“ sausio 19 dieną G. Kuprevičiui sriūbaujant apie visuotinį moralinį krachą, Lietuvos degradaciją, *feisbukų*, socialinių tinklų maro bacilas ir panašias labai siaubingas virusines ligas pagalvojau, kad žiniasklaidos komentatoriai, apžvalgininkai, šiaip „intelektualai specialistai“, analitikai, skiltininkai, visuomenės chirurgai, įvardydami neva problemas etc., viešą erdvę užverčia negatyvu, neišryškintais vaizdais, ne ką mažiau nei įprasti anoniminiai internetiniai *komentuokliai*... Dėdės, tetos dažnai konstatuoja situaciją esant neva „blogą“, „nepavydėtina“, pabaksnoja pirštu į mėšlo krūvą, nesivargindami išmesti gelbėjimosi virvės, pasiūlyti variantą, kaip būti, į kurią pusę judėti... Tai tik stimuliuoja mums, lietuviams, būdingą „kanibalizmą“, t. y. savigraužą. Save graužti, būti nėra taip lengva, reikia sveikatos, raumenų. Aišku, kad tai diagnozė, bet žmonės nėra buki, mato ir žino, kokio riebumo ir tūrio tos mėšlo piramidės ar kiek metų nemėžtos vienos ar kitos arklidės. O tu imk ir savom rankom išknebinėk tą krūvą ir surask joj, savam rojui, tarpstantį raudoną slieką. Parodyk. Stebuklingą raudoną slieką, tinkamą rimtai žvejybai. Bepigu drumsti dugno dumblą sietuose. Kitaip tariant, tiesmukas negatyvo pumpavimas ir visažinio grūmojimas pirštu – tai tos pačios purvo vonios, kuriose dumblas be jokių gydomųjų savybių. Tas sriūbavimas, matyt, girdimas ir Andromedos ūke.

Bet čia, regis, platesnė problema. Rašto. Mus raštas, raidės, kalba taip okupavę ir tokiu intensyvumu, jog nori nenori informacijos amžiaus krumpliaračiai nenutrūkstama čiurkšle verčia gaminti tekstus. Viskas neva turi suktis, judėti, keistis. Per daug rašome. Kas neparašyta, to nėra. Rašto teroras. Tai ir yra nesibaigiančių instrukcijų, receptų, sutarčių, direktyvų, įvairiausių įstatų, sąvadų, kurie turi reguliuoti, kontroliuoti visą realybę, žmonių santykius, agurkų ilgį etc., iščios. Visa tai man kažkuo primena A. Huxley'o „Puikų naują pasaulį“... Apie ES raštvedybos everestus – jau net nešneku. Kas susidūrė, tas puikiai žino, apie ką aš čia. Diagnozė: šeštos stadijos hipersurrealizmas su stigmatais. Vakarų civilizaciją raštas pagimdė,

raštas, popieriai ir nužudys. Jau dabar žudo ir kietai kontroliuoja.

Iš tiesų kalbu apie tylos badą. Pa-tylėjimą. Kai reikia. Dabar reikia. Aišku, tempas tą utopinę tylą užmuša vienu ypu it triušį. Šios redakcinės skiltys irgi prisideda prie to paties „triukšmo“, ne kitaip. Kasdienė informacinė *košeliena*, gaudesys yra niekinis. Jis tik sukuria iliuziją, jog vyksta kažkas svarbaus. Taip imituojama gyvybė. Išties – nieko nevyksta arba vyksta NIEKAS. Aš už analfabetes.

Gerų tekstų, „sanitarinių“, kurių badas juntamas nuolat, vaizdai neatstos... Jie, beje, kaip ir gera poezija, turi perlaužti realybę, kalbą, o iš to plyšio traukti tuos raudonus sliokus, sliokus mauti ant kabliuko, o paskui jau – stintos, kuojos, ešeriai, vėgėlės. Iš amžinybės ežero. Tada ir mano plikoje, šašuotoje galvoje dvelkteli laisvės gūsis, paaštrėja uoslė, tos laisvės nuojauta. Kitaip tariant, tekstai turi suteikti kitą realybę, alternatyvą, o ne transliuoti, kaip viskas *chujovai*. Taip, kartokite! Kartokit ir klausykit. Ar girdit jau? Ar girdit? *Chu-jo-vai*. Visi kartu! Dar syki! Jei VU Filologijos fakulteto dekanas A. Smetona, kaip visada labai patenkintas savimi, per LRT laidą „Labas rytas“ neabejotinai (labai, itin) kompetentingai kalbėdamas apie tarmes leidžia sau vapėti, kad tarmės esą kažkokios „klumpės“, kitaip tariant „negyvėliai“, o bendrinė kalba yra „kedai“ ir panašiai, kai išties tarmiškai šneka pusė (?) Lietuvos, tai galima drąsiai rašyti ir *chujovai*. Įstabai 1,5 milijono numirėlių kariuomenė su klumpėmis! Na, nesu bernelis gintariniais dantimis (nors tiesos dėlei prisipažinsiu, kad iš mano kišenių greičiau kyšo ne revolverių, o plūgo rankenos), kuris šoktų ginti kalbos turtų, bet, per švelniai tariant, lakumo *kalbinyko* minties virazuose į valias. Kaip šiokiam tokiam poetui – net pavydu. Kas čia? Kabinetinis zombizmas, miesčioniška visažinystė, universitetinis robotizmas *kalant* mokslinius balus?

Ir nereikia čia pūstis, nereikia mokyti. Nieko mes nežinom. Nieko. Tą Nieką, Niekelį, o ir žvejybą poezijos ežerynuose puikiai išmanė Sigitas Geda, kuriam vasario 4 d. būtų sukakę tik 70. Gaila, kad „būtų“. Su Sigitu, manau, buvome neblogi bičiuliai, nepaisant didelio amžiaus skirtumo... Šnekėdavomės skersai išilgai apie viską. Dažniausiai apie nieką. Gera tema. Sigitas kažkada mestelėjo, jog jei jau jauti, kad imi keltis puikybėn, jaustis viršesniu, tai būk mielas, pats bruk galvą į purvą, kad atvėstum, apsivalytum... Taip įmanu susigražinti vertikalę. Tikrinau. Ne kartą. Padeda. Neretai Sigitą sutikdavau važiuodamas dviračiu paneriu Antakalny, jis tuomet vaikščiodavo su dabar jau pas šunų karalių iškeliavusiu Miku. Dabar susitinku ir sapnuose, nedažnai. Bet iš esmės. Paskutinįjį sykį abu priklaupę gėrėm kažką svaigaus, toks jausmas kad iš Letos, o ta Leta buvo Neris ties Žirmūnų tiltu... Po tiltu. Svarbiausi pasaulyje dalykai vyksta po tiltais. Ir dėl to sutarėm. Apie patiltes esam šnekėję dar akis į akį.

Per Vėlines ant Sigito kapo degė vos kelios žvakės, o ant kitų, „populiariesnių“, „madingesnių“ liepsnojo laužai... Sunkiai suvokiu. Sunkiai. Aišku, kiekvienas savo liniuotėm matuojam, bet kad esam ryškiai linę į kraštutinumus, greiti fetišizuoti, greiti smerkti, mokame tik nesveikai garbinti arba nekęsti. Tai tik rodo pajautimo, vertinimo skurdumą, nepažįstam visų spalvų, atspalvių, viršų ima kraštutinumai. Tai vergo požymiai. Kitaip tariant, mūsų sąmonėje dar (jau?) nėra to tarpo, properšos, kurioje kimba geriausios žuvys.

Nors prisipažinsiu, vogčia džiaugiuosi, kad visa – taip. Sigitas nei gyvas būdamas, anei jau geresniuose medžioklės plotuose medžiodamas nepasiduoda privatizuojamas. Nesiduoda paverčiamas ideologiniu, oficioziniu, fasadiniu, proginiu čiulpinuku. Ko neišvengė nemažai žinomų galvų... Pavardžių čia neminėsiu (ne jos čia svarbiausios), nes paskui dar megztosios beretės, gerbėjai ir gerbėjos gatvėjų užkapos rankinukais, lietsargiais bei karoliais.

Tokie žmonės, kaip Sigitas – nepatogūs ir mirę, o kartais nepalieka įspūdis, jog jis ir dabar tebekuria, teberašo, veikia realybę, kuri ryškėja ir įgauna žavesį tik išryškinus negatyvus. Tai Sigitas žinojo puikiai. Lietuvių literatūroje jis man turbūt didžiausias, šalia Donelaičio. Įsivaizduoju juos šnekučiuojantis. Jiedu sutartų.

Vis tiek kažkaip neramu. Neramu. Ir ne tik dėl to milžiniško juodo, blizgančio, uodegos irklą iš paskos velkančio bebro, kurį su Strielkūnų Rimvydu sausio 21 dieną stebėjome ties Gedimino kalnu vaikstantį Vilnelės properšotu ledu: kojelės slysta, eina palengva, bet užtikrintai, paskui išnyksta nuo šalčio tirštėjančiame vandenyje. Ir jam nesimiega... Ne veltui bebras yra lietuvių Charonas. Ne mano ši mintis. Graži mintis. Patinka man ši mintis, bet gerai, kad ne mano. Ne viskas mūsų karalystėj gerai, ne visi negatyvai išryškinti, kai žiemą Charonas nemiega, o valtis neprirakinta.